

Pirmas

Orai pasikeitė greičiau, negu spėjo pilnatis pereiti į delčią, kaip ir buvo nusakęs šlubasis Doveikos piemuo. Jo kaulus sukino sausgėla, tai šnekėjo geriau už visus kalendorius. Unkštė jis botagais nučaižyto šunies balsu, kaleno dantim ir labai nenoriai traukėsi nuo laužo. Dieną prieš tai jau pagavo sprangiai rykauti kėkštas, pašiausęs plunksnas ir žmogų prisileisdamas pernelyg arti. Meleta galando geležinį snapą į sausą epušės šaką, voverė piktai švirksėtė, žerdama į akis skujų žvynus, o zuikiai skuto iš tankumynų į palaukes.

Dangaus skvernas, užklojęs balkšvą, negyvą tyrelio lygumą, staiga tamsiai drumstai pamėlo, jog atrodė vakaras būtų ir suotėmis smelktūsi iš visų pusių gilyn į pačią miško širdį. Garbanota ir širma pelkynų pušelių sriūtis, neapžvelgiamai liūliuojanti iki ežero ir jį apsupanti, sušvito šviežiu žalumu, tartum dobilų laukas po lietaus. Eglės sujudo iš vidaus, iš pašaknių. Sniegas kniojosi ir čirškė aplediję spygliai. Drebulys perbėgo mišką. Jis pasidarė trankiai garsus, atpalaiduojąs iš savęs visa, ką buvo sugėręs per ilgus žiemos mėnesius, ką šaltis buvo sukalęs akmenine kūle į žemę. Griūvančių medžių trenksmas ir jų sukulto vėjo ūžesys pjovėsi biržėmis ir skynimais. Žalios metalinės musės balsu zirzė pjūklai, žlegėjo ir viauksėjo kirviai, ir eigulį šaukiančiojo ūkavimas skardėjo ilgai, pratisai, lyg skerdžiaus ragas.

Neilg trukus lyg tai migla kokia, lyg patsai debesis nusileido iš viršaus. Aptraukė kirtimus ir įsivėlė tarp medžių. Pirštinės sudrėko, avalynė atsileido ir apšerkšnijusios darbininkų nugaros sujuodavo šlapiais lopais. Smulkutė lijundra buvo jaučiama ant veido.

Išmaltu žiemkeliu, greitomis pratrintu tarp kelmų ir atvašų, vienas po kito šliaužė popiermalkių vežimai. Braškėjo pakinktai, tratėjo ienos, cypė pavažos, užėjusios ant plikos šaknies, ir pliauškėjo botagai ir keiksmi įkandin sekančių vežėjų. Juos lenkė iš priešingos pusės tuščiais, skubėdami atgal į kirtimus, išvertę savo krovinius prie upės. Jos pakraščiu, šiek tiek pakilesniu nuo ledo, rikiavosi neapžvelgiamos rietuvės sukrautos medžiagos. Iš čia, kiek siekė akys, tyvuliauvo neūžaugų pušelių plotai ir kelmynai, pašiaušti skurdžiu atžalynu ir kur ne kur sėkline pušim. Miškas traukėsi nuo upės tokiais plotais, kokius spėdavo girininkas su gauja eigulių apmatuoti per vasarą, žiemą paguldyti ant šono iš visų urkštynių surankioti kirtėjai, ir nuplukdyti pavasarį į Melamedo tvenkinį.

– Ei, ei, zimagorai! Pasispauskit! Pasipustykit delnus, šįvakar bus ką ant danties užmesti! – tuščiomis rogėmis, gulom ant maišo pasidrėbęs, smarkia risčia pralėkė ūkininkas.

Kirtėjai neturėjo kada su pravažiuojančiais rietis. Jie galėjo nebent nusispjauti ir pagrūmoti kirkočiu, jei kuris jau per daug ėjo iš tvarkos. Bet keiksmas, kurį Tilius paleido pavėjui, buvo skirtas kitam kam. Jis pajuto atsileidusį apavą ir mėgino persukti autus, pasidėjęs koją ant kelmo. Padaužė rankomis kelnių kišenes.

– Peilį paskolink, Petrai.

– O kur savąjį dėjai?

– Neberandu.

– Kai nuleis sniegą, tik nepatingėk paieškoti. Iki tuzino susirinksi, – atlenkęs geležtę ir senu įpročiu brūkštelėjęs ašmenis į šlaunį, padavė Petras peilį. – Aštrus. Neįsipjauk.

Tilius jautė, kad yra sekamas jo nevykęs darbas, ir tai jam kėlė apmaudą.

– O tu, Petriuk, per daug nešiaušk šerio su savo batais. Dar ožkų viršininku apšauks.

– Naginės gerai, kai šąla – kojai sveikiau. Bet ne kas tokią dieną.

– Žinia, ne kas. Šunies darbas – šunies ir duona. Ir viskas. Pažiūrėk, kokios rankos! – kišo Tilius savo letenas, lyg neklaidingą įrodymą savo šuniškos buities. Jos buvo taip išmirkusios, bjauriai susiraukšlijusia oda, kaip atsitinka skalbėjoms, jog net gurgždėjo braukiant vieną į kitą.

– Užtat, kad su pirštinėm. Vegi, mano...

– Kam tau pirštinių, jei ką tik gimusį motina meškos taukais ištrynė? Nė šalčio, nė šilumos. Nieko tu nebijai.

– Teisybė.

– Kas teisybė? – nejaukiai kniostelėjo Tilius. – Ar pasaka apie mešką ir jos taukus?

Petras sukukeno tartum ežys. Jo rankos kėlė pagarbą ir pasigėrėjimą. Neišdribusios į plaštakas, kad galėtų jomis užkloti pusę stalo, trumpais, storais pirštais, putnios, lyg patinusios. Jos blizgėjo nuo saku, kietai sudirbtos, sumuštaisdelnais, kaip sunkvežimio padangos. Ką ėmė, ką lietė tomis rankelėmis, viskas lūžo ir trupėjo. Turint tokius įnagius, ne duona – pyragu gali misti. Gyvas žarijas grabinėja ir visai

neskubėdamas neša prie pypkės. Dar palaiko prispaudęs. Kalvis ir tai šalčiau neapsieina su ugnim.

– Kažin, kiek laiko?

Petras irgi neturėjo laikrodžio, o valandą beveik tiksliai galėjo nusakyti, ar būtų saulėta, ar apsiniaukę.

– Pietų lauki?

– Ne pietų, o vakaro.

– Tai dar toli. Toli vakaras, broliuk.

Toli. Dienos jau itin pratęsusios. Kai saulė įspindi pro šakas, sniegas nebeatsilaiko ir patęžta. Ir iš įkaitusios žievės plyšio išlenda gerai pražiemojusi žalia musė.

Petras patikrino kirvio ašmenis, pasispjaudė delnus ir, atidžiai apvedęs akimis eglės viršūnę, ieškojo jos pasvirimo. Ir šakų išsidėstymas, ir vėjas turėjo didelės reikšmės tinkamam medžio nuleidimui. Skiedros burgzdamos skrido į šalis, aptėkšdamos sniegą, atsimušdamos į kitus medžius, atkandamos lyg plėšriais dantimis nuo kelmo. Jis tvojo be sustojimo, kiekvieną kirtį palydėdamas savotišku kvėptelėjimu, išinančiu garsu: kha, tartum priduodančiu dar daugiau jėgos jo rankoms.

– Kam tokį gilų pakirtimą? Ar vien kirviu ketini nužlegenti?

– Dėl to, kad raudoneglė. Kaip stiklą trupinte trupinu, – atsakė kirtėjas lygiais kvėptelėjimų tarpais, nesulėtindamas skaudžių kirvio smūgių.

Tada pridėjo skerspjuoklio dantis prie žievės. Tilius traukė priklausęs abiem keliais, persisukęs ir svyruodamas visu liemeniu, Petras stovėjo kaip sustiręs, kaip įkastas, perlūžęs pusiau, išlenkta kupra, nors pjovė pačioje pašaknėje. Tik

rankos švaistėsi plačiai ir laisvai. Koks bebūtų medis – ažuolas, epušė ar eglė, kokio bebūt storio, jeigu tik skerspjuoklis išneša, reikėjo nupjauti vienu pradėjimu, neatsitraukiant. Tokį jis turėjo paprotį, nors jaunas vaipėsi rangydamasis ant sniego šlapiais keliais. Ir tai strėnas vargino ir nugarą smelkė.

– Tik rankas leisk laisvai. Pats pjūklas tegul dirba. Įprasi – nieko, – guodė ir mokė senasis kirtėjas.

Žiema baigėsi, o jis vis dar neįprato ir nebetikėjo susilyginti su draugu. Jis skaičiavo pjūklo trūkius. Iki šimto, šimto penkių dešimtų. Raudoneglė tvirtai laikėsi. Dantys džeržgė, lyg stiklo šukes grauždami. Jį vargino tas nesibaigiantis skaitlinių didėjimas. Jis stengėsi atsikratyti keisto įpročio, bet skaitlinė augo jo mintyse, kartu su rankos judesiu įkirsdama kažkur sekundes, minutes... Petras, jei nelaikė pypkės dantyse, tai kramtė kokį žabelį ar skiedrelę. Ir Petras turėjo įprotį. O jis skaičiavo trūkius, apneštas pjuvenomis, atlaužęs galvą ir ją kraipydamas, tartum vieno darbo dar būtų per mažai. Gerai, jog šeštadienis ir poilsio valanda jau čia pat. Gi Petras, žaltys, neparodo, kaip svarbu sulaukti to vakaro. Kantrus ir kietas jis, ir botago kirtį priimtų blakstienomis nesumirkčiodamas. Ta mintis vaikščiojo nuo vieno prie kito. Jie galvojo ką tai panašaus.

– Ką man tas šeštadienis?

– Žmoguti, kaip tu taip? Ar nežinai, kad Veronika jau narsto silkėm žiaunas?

– Saugokis! Pjūklą trauk!

Eglė brakštelėjo, lyg mėšlungio suimtas sąnarys. Šakomis nubėgo virpulys, nukrėsdamas sniego kąšnelius. Stuobrio vidury, pačioje šerdyje, tratėjo, skilo. Pjūvis žiojosi, kaip

žiovaujančio šunies nasrai. Vyras įrėmė rankas, akimis sekdamas medžio svirimą. Pamažu jis įgavo greitį. Viršūnė dangaus lopinyje nurėžė staigų brūkšnį ir griuvo, lengvai užkliudydama kitus medžius. Nuo jų pakilo sniego pūga, nutvilkdama pavėjui. Žalia ir kupli kaip vanta eglė, dunks- telėjusi dusliu trenksmu, panėrė į sniegą ir nurimo. Tik drūtgalys, pora pėdų pakilęs nuo kelmo, dar siūbavo, tartum porinio vežimo rodiklis.

Šakos trūkte trūko nuo kamieno ne ašmenim, o pentimi užgautos. Jas vilko glėbiais ant priblėsusio laužo, ir dūmų kamuoliai mušėsi per žalią ir storą dangą, sukdamiesi ir gręždamiesi į papilkavusią erčią, minutei, kitai apsemdami viršūnes. Tratanti liepsna plėšėsi iš paskos.

– Tai sakai, Veronika jau ruošia mums užkandą? – klas- tingai merkė Petras, rakinėdamas nužlebentą pypkę.

– Sukasi vikriai ir vis pro langą, ar nepareina Petras.

– Ką tu niekus...

– Priemenėj pasitinka, duris atidaro...

– Chu, chu, chu...

– Muilo tuoj kvepiančio nusiprausti. Marškinius baltus...

– Gera moteraitė, kad ją kur pypkakotis.

– Pačiam tai jau kaip motina.

– Motina motinai nelygu, – Petras užsikosėjo, per giliai užlupęs dūmą. Nosis visai prisiplojo ir beveik dingo galy- bėje smulkių raukšlelių. – O tau, rodos, jaunoji po širdžia?

– Per jauna. Ankštis dar, – numetė vaikiną ranka. – Kad taip Veronika, vyrelis, tai jau kita kalba. Arba, kad ir vyres- nioji... Bet ta jau turi tokį prisiplakėlį. O šitoji – vaikas. Gaila būtų dar. Paauginti reikia kokius metus.

– Augino, kol nepriėjo. O paskui jau, kaip su samčiu.
– Pasakos.
– Nu ne. Juk ir tu nesisakytum, jeigu kokios.
– Kas man? O ar ji tikrai, Petrai, tavo giminė?
– Kas, ar Veronika? Taigi pusseserė.
– Hm... Kartais taip lyg ir atrodytų. O Každaila sako ką kita.

– Ką tas grebėstas išmano. Neklausyk tu jo.
– Aš klausau tavęs. Žinai, tokia ten ta giminystė. Nuo pančio radimo, kaip sako pas mus. Visgi kartą ir aš tvirtai suabejojau. Ir laukiau, kas bus toliau.

Petras nusipurtė. Šiurmėlės nubėgo nugara ir strėnomis, girdint, ką tas čiulba. Ar ten buvo kas, jis neatsiminė. Bet jei sako, tai gal? Gal padauginęs buvo? Nepigu apskaičiuoti, parėjus iš miško, ar jau užtenka, ar dar stiklinaitę. O ta stiklinaitė dažniausiai ir padaro juokų. Iškrinta koks gelžgalėlis, ir nebeaišku ant ryto, kas toj vietoj. Migla.

Metro ilgio pagaliais raižė nuleistą eglę, krypuodami priešpriešiais, pūsdami dūmus vienas kitam į akis. Drėgmė krito iš aukšto, pjuvenos barstėsi ant rankų. Toliau pošėję kirviai, su trenksmu griuvo medžiai, ir tratanti egliaškių liepsna mušėsi keliose vietose.

– Šįvakar nė lašo. Pasiimu uždarbį ir namolei. Įkrisiu į roges kokio muziko ir pavėžys diduma, – svarstė pusbalsiu Tilius, tempdamas įkyrią mintį, kaip siūlą iš susiraizgiusios sruogos. – Šįvakar turiu būt namie pas mamą.

– Geras vaikas.

– Tu, Petrai, vyras rimtas, pagyvenęs ir kandęs dantį į visokią duoną. Ar tau nėra taip atsitikę, jog atsikeli rytą ir

niekaip nesusigraibai apie save? Ieškai kelnių, o pasiimi batus. Eini nusiprausti, o nukrapeni ne ten, kur reikia, o daržinėn, sakysim. Išvirkščią megztuką užsitrauki ir, beplėšdamas žemėn, visas sagas išbarstai. Iš pat ryto nesiseka, painioja kažin kas tau kojas. Ir tik paskui pradedi atitokti, kad yra kas tai ne taip. O kas – ir nežinai. Gal sapnavai, ar kuris biesas? Bet neatsimeni. Vaizdai susijaukę tavo galvelėje lyg sąslavyne. Nu, pajunti kokį tai knietėjimą paširdy. Neramumą ar ką... Va šiandien aš toks, kaip batus ant kojų sumainęs. Kruta kažin kas, dilina sprandą, nors pasiusk.

– Nebekrutės, kai užpilsi gerą mierą.

– Aš rimtai, o tu niekus paistai. Jei neišmanai, tai ir tylėk. Sakiau, kad negerisiu, tai ir negerisiu. Ar nelaikas užkąsti?

– Niekas dar neina.

Ech, jei ne mokėjimo diena, mestų darbą ir su šviesa pareitų namo. Ten kas nors yra. Gal motina sirguliuoja ir mini nesulaukdama. Gal koks laiškas? Arba pakvietimas? Na, ir kodėl taip negalėtų būti? Pareini ir randi. Prašau, mes tamstą kviečiame užimti vietą... Pasakytum Petrui, tai jis išjuoktų. Kokią vietą? O velniai žino. Visai gali pagalvoti. Praėjo ruduo, ir žiema jau baigiasi... Taip savaitė po savaitės laukimo, lūkuriavimo, buvimo lyg parengties stovyje. Ir į mišką jis atėjo su slapta, bet tvirta viltimi – padirbėti kolei kas. Na, dar savaitę, dar... Ką reiškia pasimarkstyti po sniegą tuose metuose žinant, kad gali paskui ir nebetekti tokių malonumų? Tik negerai, kad taip ilgai užtrunka. Ir tariamieji malonumai apkarsta. Jau ir žiema bėga. Bet... kodėl, sakysime, šią savaitę negalėjo ateiti kokia nors gera žinelė? Net ir šiandien pat, tarkime... Ar būtų kas nepaprasto?

– Pareinu, o ant stalo laiškas. Nepaprastas laiškutis, ypatingas laiškėlis. Vokas rudas, be pašto ženkle, antspaudais nudaužytas. Reiškia: – prašau, ponas, atvykti. Mes laukiame tamstytės, reiškia...

Petras, nelyginant senas žvirblis, pelais nepriviliojamas. Jis netiki ir tik šaiposi. Kas tavo rankose – tai tavo. O misti pažadais, laukti – nuobodu.

– Tugaudis jau treči metai laukia, – vaizdumo dėlei pridėjo.

– Jis atleistas. O kai jau kartą pavarytas, tai sunkiau.

– Per daug ponybės.

– Ne apie ponavimą aš kalbu.

– Per daug mokyčių. Pratrėnė akis šluotražiu ir nebenori dirbti. Lengvos duonos ieško. Tik kur visiems ištekti?

– Ką tu, – susiraukė Tilius, bet, neprarasdamas auksinės planavimo nuotaikos, svajojo toliau. – Su manim visai kas kita. Šiuo metu, kai į tavo pragertą galvelę mėginu išprausti gerą mintį, laiškėlininkas, skirstydamas korespondenciją, vieną laišką atideda į šalį. Jis gali būti iš Miškų departamento. Skiria žvalgu...

– Žvalgu? – sukľuso Petras.

– Taip. Ar tu mane laikai netinkamu miškų žinybai? Turėčiau, žinoma, susipažinti pradžiai. Dar ir tau darbo parūpinčiau. Koku sandėlininku. Bet tas reikšmės neturi. Gali ir iš geležinkelių ateiti. Budėtoju skiria. Pasipraktikuoju ir vaikštau po peroną raudona kepure, kaip gaidys su skiautere. Arba Paštų valdyba maloniai kviečia užimti vietelę. Kad ir laiškanešiu. Vis geriau, negu markstytis iki pažastų pusnyse. Neblogai ir sargu kokioj įstaigoj ar mokykloj. Dykas beveik.

Laisvalaikiais eini paupin su meškere, skaitai knygas, laviniesi toliau. O ar negali būti, kad mane priima policijon?

– Gali, gali. Matau, kad plačiai žioji.

– Tad gal ką ir nukąsiu.

– Šuniškas amatas.

– Kodėl? – pakėlė antakius pasakorius.

– Paklausk Tugaudžio.

– Tu apie policiją? Tai jis turėtų džiaugtis, kad jį atleido, įjeigu šunies, sakai. Bet šuniui ne kas, kai jis prie klėties pri-rakintas. O kai palaidas, tu paimk jį. Dulka laukai, sniegas rūksta. Kur sustojo – ten kaulas, kur prikrito – ten nakvynė. Aš kartais norėčiau būti šunies, tokio šunies vietoje. Ne tik kaimiečio kieme loti, bet ir įkąsti mokačio. Iš viso – kvai- liausias palyginimas.

– Aha, Tugaudis, – svarstė toliau Tilius, nesulaukdamas atgarsio iš draugo. – Keikia tai keikia jis visas tarnybas, o jų laukimu tik ir tebegyvena. Kartą pamėginęs mat tai kaip girtuoklis, nors šleikštu ant širdies, bet nori. Tik ar jis gali lygintis su geru vyru, na? Ir dar turint tokius pažymėjimus?

– Atlikęs karinę prievolę jaunesnio puskarininkio laipsniu. Teismo nebaustas. Pavyzdingo elgesio. Drausmingas. Ūgis – šimtas aštuoniasdešimt du centimetrai. Krūtinės apimtis – šimtas aštuoni centimetrai. Tokiam berniukui lyg ir turėtų savaime atsirasti kas nors pakabesnio. – Jis išpūtė krūtinę ir trenkė kumštimi, tartum kūle, ne tai rimtai, ne tai erzindamas.

Petras atsmakė ant pakaušio kepurę. Skaisčiai rusvų plaukų, nuo ko jis greičiausiai ir buvo vadinamas Raudo- nuoju, sulipę pluoštai draikėsi ant praplikusio viršugalvio.

Apsišluostė platų, šlakuotą, raudona barzdos ražiena nužėlusį veidą. Patrynė rankove nosį ir įdėmiai, tartum pirmą kartą, apžvelgė jaunuolį. Būdamas kresnas, nusmukusiais pečiais, turėjo įvertinti jo statų ir išnašų stovą, keldamas galvą aukštyn, lyg į pastogę.

– Būtų mergom į ką vėpsoti, apvilkus mundierium.

– Trauki per dantį?

– Nu, kaip čia pasakius?.. Uniforma tam, kas nieko kito negali.

– Ar aš uniformos siekiu, Petrai? Juk tu žinai, kaip yra iš tikrųjų... – pasijutęs nesmagiai, priekaištaujančiu žvilgsniu ieškojo paspirties vaikis.

– Mundierius, tariant prastais žodžiais, ir yra tam, kad pridengtų plikus šonkaulius. Tavęs tas neliečia. Apvilk šitą stuobrį ir manysi, kad jau nuovados viršininkas. Neskirsi, kuris iš jų, kadangi abudu lygiai buki ir iškirmiję. O kepurės su žvaigždėm ir auksiniais šniūrais vožiamos ant tuščių puodynų. Gerai galvai to nereikia. Ji pati per save pagarbą kelia, nors ir nuplikusi būtų taip, kaip mano. Kokie čia juokai? Ar nesupranti, kad aš noriu pasakyti, jog uniformas išgalvojo ubagų džiaugsmui. Žiūrėk tik, kokie mes gražūs! O kad durni, kaip mano čebatas, to per blizgėjimą nematot. Taigi... Prieš mokytą išmintingą žmogų aš kepurę keliu ir be prievartos.

– Nenorėk, kad visi sargai ir pasiuntiniai būtų aukštus mokslus išėję. Nugiedojai, Petriuk.

– Nenoriu. Bet jie pasiuntiniais ir liks.

– Reikia ir tokių. Be jų neapsieisi. Be jų ir mokytos galvos susisuktų. Kad man tik pavyktų, nesiklausyčiau tavo melioidijų. Svarbu pradėti gyventi. Laikas jau.

Petras vėl pasižiūrėjo, sumirksėjo mažom akutėm, taip, lyg prieš save matytų ką tik apšnekėtą menkąjį valdininkėlį:

– Tas ir blogai, kad tau to užtenka.

Tilių regimai veikė Petro žodžiai, jo tvirta ir pašaipei nuomonė apie visa, ką nukalbėjo. Negreitas jis parodyti tai, ką mano, bet ar jis taip mano iš tikrųjų? Aha, pigu spręsti ir niekinti, kai viskas aišku ir norai tokie menki, jog užtenka vieno pusbonkio, kad galėtų be mažiausio rūpesčių krislo gėrynes tęsti iki paskutinio, kruvinai nudilinto cento. Traukdamas pjūklą, jis vargo su taja mintimi ir skaičiavo, skaičiavo. Jeigu iki dviejų šimtų suskaitysiu, ne, per mažai – medis gana storas. Jeigu iki trijų šimtų, tai tada viskas bus gerai. Bet kas bus gerai? O pasakyk rudžiui – jis iš tavęs ištaisys pirštinėm siūti odą. Jei jis ką išjuokia, tai žino kodėl. Tvirtas arklys savo nusistatymu. Jo pati išvaizda nenoromis tai primena. Rodos, jį būtų kas spaudęs iš viršaus negailestingu, akmeniniu svoriu. Kojas išlenkė, pečius nuleido, sprandą sudurdė. Bet atlaikė, prisiplakęs prie žemės, spaudimo sutelkta jėga raumenyse ir kietam, geležiniam pakaušy. Toks jis galėjo su bet kuom susiremti ir laimėti, ne sumušdamas, bet nesitraukdamas. O kas daryti menčiau sudėtam žmogui? Jei esi išvėšęs, tai ir būk amžinu pagrumda, arba pasikark, jei turi bent kiek drąsos. Kitos išeities nėra.

Argi tikrai taip, po šimts velnių? – pagautas atkaraus pasipriešinimo įsigalinčiai nevilčiai, sušuko savyje nesitverdamas. – Argi visa, ką jis darys, jau iš anksto pasmerkta nesėkmei ir pražūčiai?

– Man neužtenka, Petrai, neužtenka. Kas tau sakė, kad tik tiek aš tenoriu? Bet negaliu marškinių derinti ne pagal

savo kelnes. Tai tik pradžiai. Aš gal užsikabinčiau. Ir pra-sitrynęs ko nors geresnio pasiekčiau. Juk dar jaunas esu...

– Ar jaunas? Kaip tu pasakei? – pilvu sududeno Petras.

– Ne, nesakau, kad labai jaunas, nes patys geriausi metai praėjo suvis be naudos, – irzliai nusipurtė Tilius. – Kad ir ką bedaryčiau, to, kas praėjo, nebeatsauksiu. Jei dabar stočiau mokyklon, vis tiek jau per didelis metų tarpas mane skirtų nuo tų, su kuriais pradėjau. Aš nesiruošiu mokyklon, ne. Va, į mūsų kuopą atsiuntė kariūnų stažui atlikti. Eina per rajoną Stulgys toks, baltu diržu, krūtinę išvertęs, lyg mieta būtų prarijęs. Nė ausim nekarpo. O buvo lyg nedašutęs, sulūžęs, Dieve sergėk. Dviese ant turniko neužversdavom per kūno kultūros pamokas. Bet jau tada pasinešęs į ponystę – sviestu plaukus tepdavo ir pusę nosinės išleidęs iš kišenės. Aš išėjau puskarininkiu, jis leitenantu. Aš į mišką žydui malkų kirsti, jis – technikos, kažkokios velnių, baigti. Va tau...

– Tai kas?

– Tas, kad jį leido į mokslus, o mane prikinkė prie akėčių. Penkioliktus metus eidamas, turėjau ne tik sau duoną užsi-dirbti, bet ir motinai padėti, nes tėvas paliko gaują alkanų vaikų. Visi, kaip lazda nubraukti. Aš vyriausias. Reikia sėti. Motina prašo kaimynų. Nepriprašysi kasdien. Ne, sakau, leisk man, pasėsiu. Sėtuvė traukia prie žemės. Buvau jau prastypęs, bet plonas, kaip gysla. Ir tiek ten tos tvermės. Nugara įskaudo, pakirto pakinklius. Vietomis subloškiu į krūvą, vietomis – tušti lopai, kai sudygo. Ak tu, sakau, nors eik keliais per dirvą. Bliaunu su ašarom, bet sėju, ir tiek. Paskui, jau ką gi. Sustembau. Šešerius metus atmušiau. Są-žiningiausiai. Kol pašaukė kariuomenėn. Suaugo jaunimas,

man reikia dairytis vietos kitur. Priauginau artojų, mergų. Tik žemės per mažai.

– Žiu, ir girininkas!? – pertraukė Petras, lyg visai nebūtų klausęsis jo pasakojimo.

Girininkas su Melamedo įgaliotiniu, pasibrukę portfelius, brido sniegu, išsilenkdami kelmų ir rietuvių. Prieš tai kirtimuose šmeižėsi žvalgas su tuo pačiu įgaliotiniu, kažką žymėjosi ir tarėsi, plėstaudami rankomis. Žalios kepurės su žinybos ženkleliais darniai įsijungė į griūvančių medžių trenksmą, į kirvių poškėjimą, spraginėjimą laužo šakų, į riksmus ir keiksmus vežėjų. Jie kėlė miško nuotaikas, jie buvo tartum miško papuošalas ir didelė jo dalis. Rodos, dar didžiau įsismagino paspjaudytos rankos ir kirvius leido iš peties. Ir pjūklus traukė atsilošdami. Tilius tęsė savo nuotartis, įprastais judesiais švaistydamasis, kaip tą buvo daręs savaites, mėnesius, visą ilgą ir gilią žiemą. Visa tai jis galėjo atlikti be vargo, nekliudydamas savo minčių tekėjimui. Jos sruvo, kunkuliavo, jį panerdamos, pamurdydamos ir nusi-nešdamos kartu. Jis žinojo, kad tai, ką dabar šnekėjo Petruui, jau buvo daug anksčiau išsipasakojęs, o visgi norėjo pasakoti toliau, pasilengvinti, išbarstyti ant suminto sniego, ko buvo per daug viduje.

Ar kaltas jis, kad jam tėvas nieko nepaliko? Ne tik nepaliko, bet paleido nepatyrusį vaiką vieną teriotis ir vargti. Kokie čia gali būti palyginimai su tuom ar tuom? Pirma jis turėjo atiduoti sunkią donę saviškiams ir tik tada pagalvoti apie save. Kai užaugino brolius ir seseris, jis – vyriausias, privalo išeiti iš namų. Namie ankšta, o pasaulis didelis. Bet kietas tokiems, be paruošimo. O išeiti reikia. Reikia, Petrai.

Ar tu gąsdinsi, ar niekinsi, ar ką kita darysi. Ar geriau tau bus, jei aš po senovei mėšlą mėšiu, eidamas pakiemiais bandininku? Nebus tau geriau.

– Atlydys užkutrino žmones, – tarė Petras.

– Ar čia labai svarbu? Vis tiek šeštadienis, ir nebe kiek jau to darbo liko. Po pietų keletą medžių nuleisti ir sukrauti. Netruks ir vakaras ateiti. Tik jau nesiduoti įtraukiamam į gertuves. Sunku paskui atsikelti iš užstalės ir palikti šiltą trobą. Atsigėrė iki kaklo. Iki tol. Gali būti, kad šiandien kaip tik baigiasi jo laukimo laikas. Iš eilės prašymų vienas gali būti pilnas. Kuopos vadas pasirašė, o jo vardas ir padėtis šį tą reiškia... Va, jo paties skatinamas, stojo mokomojone kuopon. Jis įtikino, jog ir puskarininkio laipsnis didžiai pravartus gyvenime, ne vien kareivinėse. Su juom gali kai kur pamėginti. Jis siūlė likti antrai tarnybai – liktiniu. Ir tai neblogai. Bet nauji potvarkiai įvedė kandidato stažą. Pusantrų metų papildomos tarnybos, beveik be atlyginimo. Tai per daug. Geriau bandyti išėjus. Ten ir plačiau, ir vėjai kitokie. Kodėl ne? Prašau...

Nuo eglių gabalais krito sniegas. Epušių ir beržų apledijusios šakelės vadavosi iš žiaurios žiemos apkalimo ir pasipurtydamos trupino skaidrius krištolus, smulkučių šukių saujomis pažerdamos žemyn. Miško pareigūnai brido iš biržės į biržę. Jie matavo, skaičiavo, tarėsi. O kirtėjai sena sparta guldė medžius ir jų šakas vertė ant ugnies.

O Tilius klimpo svajonėse, lyg sužiedėjusiam sniege. Tik plutą tereikia pralaužti – paskui jau jis lengvai žarstomas kojomis. Dulka, rūksta ir, sūkuriais pakilęs, prineša akis.